

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ціхановська В.М., д.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Посилення процесів глобалізації, економічної лібералізації світового продовольчого ринку та інтеграції України у світову господарську систему вимагають здійснення заходів щодо розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку при створенні умов для виробництва конкурентоспроможної продукції.

За умов розвитку глобалізації світового господарства та сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин посилюється значення зовнішньоекономічної діяльності. Процеси розширення національної економіки встановлюють нові стандарти розвитку міжнародного бізнесу, налагодження зовнішньоекономічних зв'язків, стимулювання конкурентних переваг для забезпечення стійких позицій на зовнішньому ринку для підвищення ефективності діяльності підприємств [1].

Саме зовнішньоекономічна діяльність забезпечує використання конкурентних переваг і є фактором економічного зростання, розвитку виробництва та задоволення споживчого попиту населення.

За останні два десятиріччя в Україні відбулися важливі економічні зміни, що також позначилися на її зовнішньоекономічній діяльності. Щорічно зростає зовнішньоторговельний оборот, кількість держав, з якими Україна має торговельні відносини [2].

Проведення зовнішньоекономічної діяльності аграрним підприємством вимагає особливої уваги до якості виробленої сільськогосподарської продукції та ефективності її виробництва. Показники зарубіжної продукції є більш привабливими для споживача за економічними та нематеріальними ознаками, що забезпечується сукупністю їх конкурентних переваг. До таких переваг можна віднести ціну продукції, її якість, надійність підприємства тощо [3].

Україна значно наростила доходи від аграрного експорту протягом останнього десятиліття – вони збільшилися майже у 4 рази внаслідок зростання світових цін на сільськогосподарську продукцію, а також нарощування фізичних обсягів експорту АПК з України (рис.1).

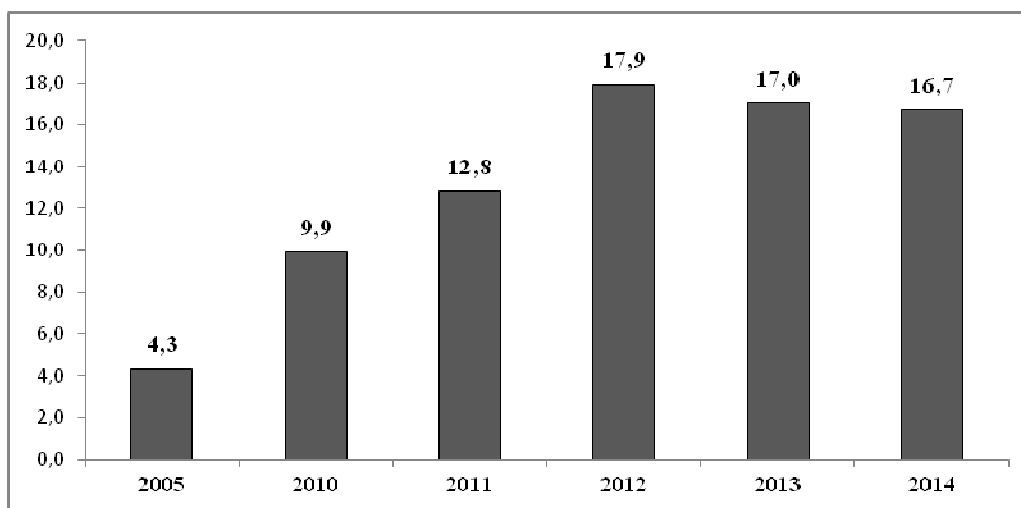

Рис.1. Обсяги аграрного експорту (коди 1-24 УКТЗЕД), млрд. дол. США
Джерело: [4].

Фізичні обсяги експорту зернових за останні 10 років також більш ніж подвоїлися та становили 32,3 млн. тонн зерна у 2013-2014 маркетинговому році. Відповідно зросла роль АПК в загальному

експорті. Так, у 2014 р. частка сільськогосподарських товарів та продукції харчової промисловості в загальному експорті України становила 30,9%, тоді як у 2010 р. вона була 19,3%, а у 2005р. – 12,6%.

У 2014 р. АПК вперше став лідером за обсягами експорту в Україні, обігнавши навіть металургію [4]. Основними товарними групами вітчизняного аграрного експорту у 2014 році виступали: зернові культури (12,1% загального експорту з України у 2014 р.), насіння олійних рослин (3,1%), жири та олії тваринного або рослинного походження (7,1%), готові харчові продукти (5,7%), молоко та молочні

продукти, яйця птиці, натуральний мед (1,1%), (рис. 2).

В той же час Україна є нетто-імпортером продуктів з м'яса та риби, живих тварин, риби, горіхів та спецій.

За даними Державної служби статистики України, експорт сільськогосподарської продукції за 9 місяців 2015 року склав 10,4 млрд дол., що на 16,1% менше, ніж за відповідний період 2014 року.

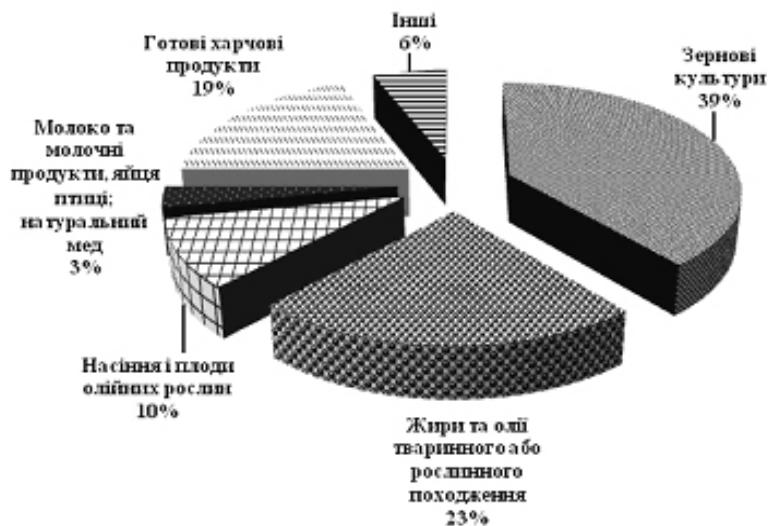

Рис. 2. Структура аграрного експорту у 2014 р., % до обсягу експорту АПК
Джерело: [4].

У 2014 році основними ринками збуту української сільськогосподарської продукції були країни Азії та ЄС, частка

кожного з регіонів становить 39% та 29% відповідно в загальному експорті АПК у 2014 р. (рис.3).

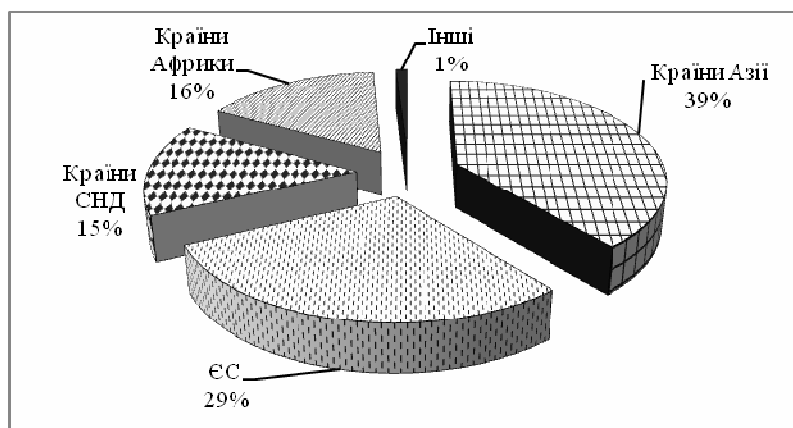

Рис. 3. Основні ринки збуту українського сільськогосподарського експорту (коди 1-24) у 2014 р., %

Крім того, український агробізнес експортує свою продукцію до країн СНД (15%) та Африки (15%) [4]. Україна переважно постачає до ЄС зернові, олійні культури, рослинні олії та тваринні жири. Через запроваджені Росією торговельні обмеження спостерігається

тенденція скорочення експорту АПК до РФ та країн Євразійського економічного союзу, особливо це стосується готових харчових продуктів з високим рівнем доданої вартості – м'ясо-молочної продукції, кондитерських виробів, алкогольних та безалкогольних напоїв.

Як наслідок, обмеження з боку Росії вимагають пошуку нових ринків збуту. Україна впевнено завойовує аграрні ринки США, Канади, Китаю, Туреччини, Бангладеш, Індії, Єгипту, Кореї, Ірану, Іраку, Саудівської Аравії та Індонезії. Також спостерігається активізація торговельних відносин з Європою. Зокрема, у 2014 р. експорт сільськогосподарської та харчової продукції до ЄС збільшився на 6,7% порівняно з 2013 р. Аграрний експорт зайняв перше місце у структурі українського експорту до країн ЄС за результатами 2014 р. – 28% і забезпечив доходи у розмірі 4,8 млрд. дол. США.

У 2015 році географічна структура експорту вітчизняного продовольства залишалась незмінною. Провідні позиції належали Європейському Союзу, Азії та Африці. Майже половина експортованої за 9 місяців 2015 року агропродовольчої продукції надійшла з України до країн Азії – 4,9 млрд дол. США (47,1% від загального експорту). Частка країн – членів ЄС у вітчизняному експорті склала близько чверті (26,0%) – 2,7 млрд дол. США. Країни Африки ввезли української агропродукції на суму 1,4 млрд дол. США. Левова частка товарної структури вітчизняного експорту – майже 90% – сформована за рахунок зернових та олійних культур, соняшникової олії та продукції харчової промисловості.

Нині найбільшим імпортером продукції вітчизняних аграріїв в світі є Китай, який за січень-вересень 2015 року закупив українського продовольства на 1,1 млрд дол. Слідом за ним йдуть Індія (0,8 млрд дол. США) та Єгипет (0,7 млрд дол. США). Четверте місце в рейтингу основних покупців української сільгосппродукції розділили між собою Туреччина та Іспанія. За 9 місяців 2015 року вони імпортували

продукції АПК України на суму по 0,5 млрд дол. США. Торгівля з Європейським Союзом здійснювалась переважно з такими країнами: Іспанією, Польщею, Італією, Нідерландами, Францією та Німеччиною. Зовнішньоторговельний оборот України із цими країнами перевищує 70% всієї торгівлі агропродовольчою продукцією з ЄС. При цьому загальне позитивне сальдо за 9 місяців 2015 року становило 1,4 млрд дол. США.

На нашу думку, стримувальними чинниками посилення конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК на зовнішніх ринках є: обмежена кількість видів експортноорієнтованої агропродовольчої продукції (зернові, насіння олійних культур, олії, частка у загальному експорті перевищує 60%); невідповідність окремих видів продукції міжнародним стандартам безпеки та якості продуктів харчування. Розширення ринків збуту вітчизняними товаровиробниками й посилення конкурентних позицій на світовому ринку потребує суттєвого організаційного та технологічного оновлення виробництва, приведення технологічних процесів у відповідність до міжнародних ветеринарних і фітосанітарних вимог, розвитку експортної інфраструктури тощо.

Стратегічними напрямками розвитку зовнішньоекономічної орієнтації аграрного сектору України мають стати підвищення якості продукції та нарощення експортного потенціалу за рахунок диверсифікації товарної пропозиції товарами із високою доданою вартістю.

Література

1. Єлісеєнко О.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України / О.В. Єлісеєнко, Г.С. Скобелева // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – №4. – С. 9 – 12.
2. Антонюк О.П. Аналіз структури експорту агропродовольчої продукції / О.П. Антонюк, П.О. Антонюк // Економіка харчової промисловості. – 2014. – №3 – С. 27-32.
3. Гальцова О.Л. Сучасний стан експортного потенціалу АПК України / О.Л. Гальцова // Економіка та держава. – 2014. – № 3. – С. 12-17.
4. Єрмолаєв А. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування / А.Єрмолаєв, І.Клименко, В.Ємець, С.Таран. – Київ : Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна», липень 2015.– 28 с.